

Klimatanpassningsutredningen Vem har ansvaret, SOU 2017:42 samt särskilt om dagvatten i Falun

Falun kommun har fått betänkandet ”Vem har ansvaret ” SOU 2017:42 på remiss.

Avgränsning av utredningen:

Utredningen avser ansvarsfördelning mellan stat, kommun och fastighetsägare. Det är ett strikt juridiskt ansvar som avses, inte ansvar som tex utövas av politiska skäl. Begreppet kommun i utredningen inbegriper även kommunala bolag, alltså för Faluns del även FEV.

Klimatanpassningar brukar delas in i sex olika huvudområden med 4-6 undergrupper vardera. Detta betänkande avser området som benämns bebyggelse och byggnader, dock ingår anläggningar som vägar, järnvägar, vindkraft och kärnkraft inte i analysen. Utredningen utgår från bebyggelse inom detaljplan och har avgränsats till riskområdena översvämning, ras, erosion och skred (ÖRES, min förkortning i detta PM), se nedan.

Ansvarsfördelningen idag:

Kommunen har ett utredningsansvar så att ny bebyggelse lokaliseras till lämplig mark bl a utifrån risken för ÖRES. Kommunens juridiska ansvar preskriberas 10 år efter att detaljplanen antagits. För ny bebyggelse som tillkommer med stöd av äldre detaljplaner är skadeståndsansvaret för det mesta redan preskriberat. För befintlig bebyggelse saknar kommunen planläggningsansvar då preskriptionstiden 10 år efter antagande har passerat. Det finns inte heller i plan- och bygglagen något krav att kommunen ska skydda den befintliga bebyggelsen mot ÖRES. Sammantaget innebär detta att kommunen saknar ett juridiskt ansvar för att klimatanpassa den befintliga bebyggelsen.

Därutöver har kommunen enligt lagen om skydd mot olyckor ett ansvar för räddningstjänst. Men räddningstjänstens ansvar är att hindra eller begränsa skador, inte att ersätta förstörd egendom. Skador som uppkommer pga ÖRES blir därför fastighetsägarens ansvar och förs vidare till försäkringskollektivet förutom självrisker.

Då klimatförändringarna förutspås medföra större nederbördsmängder under vissa perioder och ett mer "dramatiskt väder" finns en risk att fastighetsägare i framtiden inte kan försäkra sig för skador som beror på klimateffekter.

Utredningens förslag:

Utredningen konstaterar att den enskilda fastighetsägaren har det största ansvaret och troligtvis minska kunskapen om ÖRES och skador i samband med detta. Då kunskapen är alltför liten om vilka klimatanpassningsåtgärder som krävs i olika områden och ekonomiska konsekvenser kopplade till åtgärderna så riktar utredningen in sig på förebyggande åtgärder istället. Följande föreslås:

- I kommunens översiktsplan ska finnas en analys om riskerna för ÖRES samt en strategi för hur skadorna kan minskas eller förhindras. Vilka områden är lämpliga att bebyggas, vilka bör inte bebyggas och vilka kan bebyggas under förutsättning att skyddsåtgärder vidtas. Analysen finansieras genom statsbidrag
- Boverket får ett utökat uppdrag att vara samordnande myndighet för klimatanpassning i förhållande till bebyggelse. Idag finns expertkunskap bla på SMHI, SGU, MSB och länsstyrelser.
- Boverkets uppdrag om tillsynsvägledning till länsstyrelserna om översvämning utökas till ÖRES.
- Länsstyrelserna ska i sin tur tillhandahålla relevant underlag gällande ÖRES till kommunerna
- Det ska bli möjligt att avslå bygglov som följer gällande detaljplan men där det idag finns en uppenbar risk för skador pga ÖRES. Detaljplanen genomförandetid ska dock ha gått ut.

Särskilt om dagvatten i utredningen:

Utredningen gör en särskild analys av dagvattenfrågorna och avgränsar det till områden med detaljplan samt övriga områden där det finns eller bör finnas en allmän va-anläggning. Man avgränsar också frågan till översvämning, det finns ju flera andra aspekter på dagvatten, tex föroreningar, men de hanteras inte här.

Begreppet dagvatten finns inte definierat i någon lagstiftning men avser vatten som flyter eller lägger sig ovanpå en viss yta där det inte borde finnas vatten. Så fort dagvattnet sammanblandas med andra vatten som sjöar, vattendrag eller andra vattenansamlingar där det varaktigt finns vatten så är vattnet inte längre dagvatten. Översvämningar i sjöar och vattendrag pga av ökade vattenmängder är alltså inte "dagvattenproblematik". Detta kan uttryckas så att en översvämmad flod är ingen dagvattenproblematik men dagvatten kan utgöra en del av översvämningsproblematiken i floden. Begreppet dagvatten används främst för nederbördsvatten i sammanhållen bebyggelse eller i anslutning till byggnationer.

Mängden dagvatten påverkas av klimatet men också av markens egenskaper och utformning. Mänsklig förändring av markens utformning kan därför ge upphov till dagvatten och även påverka avrinningshastigheten i ett område. Klimatförändringarna förutses ge en generell ökning av nederbördsmängden och det blir fler kraftiga skyfall.

Det finns två olika parametrar att arbeta med när det gäller hantering av dagvatten i urbana områden, det ena är ledningssystem eller annan avrinning och det andra är markens förmåga att själv ta hand om eller tillfälligt magasinera nederbörden. Förutom klimatförändringarna så

innebär förtätning av städer på bekostnad av grönområden samt allmänna trenden att hårdgöra ytor för att få dem underhållsfria i sig en utveckling som ökar dagvattenproblematiken. Generellt behöver dagvattenhantering i större utsträckning ske genom öppna lösningar för att få bättre möjligheter att klara skyfall. I stadskärnan är det ofta ett större problem då det inte finns ytor att avsätta till öppna lösningar.

Ansvarsfördelningen idag för dagvatten:

Ansvarsreglerna i vattentjänstlagen ersätter inte det ansvar kommunen har för att ny bebyggelse i detaljplan lokaliseras till lämplig mark utifrån risken för ÖRES.

Ansvar enligt vattentjänstlagen avgränsas till skador som beror på va-anläggningen. Vattentjänstlagens ansvarsregler täcker därmed inte alla typer av översvämningar på grund av nederbörd. Kravet på huvudmannen uppskattas innebära att ett 10-årsregn ska klaras.

Vatten som flyter ovanpå dagvattenanläggningen är inte VA-huvudmannens ansvar.

Utredningens förslag betr dagvatten:

- En möjlighet införs i detaljplanen att ställa krav på marklov för förändring av markytans utformning, marklov krävs alltså för att hårdgöra en yta genom plattor, asfalt etc
- I Vattentjänstlagen införs reglering om att fastighetsägare kan begränsas i rätten att fritt lämna över dagvatten till den allmänna anläggningen.
- Boverket får i uppdrag att ge en särskild vägledning till kommunerna om hur dagvattenhanteringen kan ordnas, både beträffande ny och befintlig bebyggelse

Särskilt om Falun, utanför klimatanpassningsutredningen:

Det är knappt tio år sedan FEV med hjälp av konsult tog fram nu gällande dagvattenstrategi. Sedan dess har klimatfrågan generellt och dagvattenhantering kopplat till denna fråga blivit betydligt hetare och kunskapen också större. Dagvattenstrategin behöver därför revideras och ansvarsfördelningen inom koncern förtydligas. Revideringen bör ledas från ledningsförvaltningen eftersom där finns jurist, vattensamordnare, riskkunskap mm. Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen och Falu Energi och Vatten AB (FEV) bistår med sin kompetens. Arbetsgruppen tar fram lämplig organisation för revideringen och har också möjlighet att lägga till fler punkter till strategin, tex finansiering av byggande och drift av dagvattenanläggningar. Arbetet ska ske skyndsamt. De lösningar för dagvatten som nu förhandlats/-s fram med FEV, tex Myran, Tallen är inte på något sätt prejudicerande för den reviderade dagvattenstrategin.

Klimatanpassningsutredningen pekar på den okunskap som finns betr riskområden och föreslår därför tillägg till gällande översiktsplaner. Detta arbete föreslår man finansieras med statsbidrag. MoS bör därför få i uppdrag att göra den analysen. Om möjligheten att få bidrag till detta införs ansöker Falu kommun om detta. I annat fall får analysen och strategin för minskad risk prioriteras inom ram.